ПОЛОЖЕННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Признання східних границь Польщі Радою Амбасадорів дня 14. марта 1923 р., що дотеперішну польську окупацію перетворило в анексію і закріпило суверенність Польщі на терені Східної Галичини, зявилося для галицьких націоналістичних кругів так несподівано і непідготовано, що в перший мент, на чутку про це, настало якесь загальне остовпіння.

У всіх політичних групировках запанував період хаотичности і дісорієнтації. Ні одна політична українська буржуазна група ще не рішила твердо на яку позицію її стати. Но метушня вже почалася і взаїмне поборювання себе вже вказує, що єдиного національного галицького фронту вже немає.

Дипльоматичний провал Петрушевича зразу розкрив всю слабість і крухість т. зв. нац. фронту та виявив всі внутрішні противорічча, що нуртували в середині петрушевичівської групи. Ще перед остаточним вирішенням східних границь намічувався розкол між Краєвою Національною Радою у Львові, на чолі якої стояв Володимир Бачинський і Національною Радою у Відни та урядом Петрушевича. Но край не виявляв себе на зовні і завше відносно галицької політики віддавав мандат Петрушевичові.

З моментом провалу петрушевичівської політики, найперша зареагувала Нац. Рада у Відни і виступила з острою критикою всеї діяльности уряду Петрушевича, що сліпо вірив Антанті і дурив надіями населення. Найяскравійші опозиціонери: Панейко, Вітик, А. Крушельницький, Л. Левицький і инші домагалися ліквідації уряду зовсім і вертати в край до організаційної праці.

Рівночасно відбувся зїзд галицьких найвизначнійших діячів в Данцігу в початках місяця цвітня ц. р., де були присутні: Петрушевич, К. Левицький, Панейко і делегати з краю. Від цих послідних йшли інтерпеляції в бік Петрушевича, чи правдою є, що він зі своїм урядом хоче переноситися до Харкова і думає орієнтуватися на Радянську Україну — при чому всі заявилися проти орієнтації на большевиків і радили Петрушевичові перебратися до Швайцарії. Панейко був противником поїздки Петрушевича до Швайцарії і взагалі проти істновання офіційної репрезентації Петрушевича як уряду. Колиб вже мала бути така репрезентація, то повинна вона виступати не як уряд, а в такім характері як Масарик перед війною і в часі війни. Що до орієнтації на Радянську Україну то Панейко рішучо висловився проти такої орієнтації і заявив: "Я є прихильником політики Сходу, але не Сходу большевицького". На тому зїзді рішено скликати зїзд Трудової Партії як також Національної Ради в краю і заняти становище в звязку з вирішенням східно-галицького питання на користь Польщі.

1. Трудова партія.

Керуючою галицькою політикою являється т. зв. трудова партія (давнійше націонал-демократична). Головні її лідери: Петрушевич, К. Левицький, В. Бачинський, Федак, Федорців, Баран і инші. Спирається ця партія переважно на інтелігенцію (головно адвокати, професори і висші урядовці та попівство). Зараз трудовики дуже метушаться і думають про угоду з польським урядом. Кроки до угоди вже пороблені і ґрунт підготовлений, треба це тільки офіційно зафіксувати зїздом, який має відбутися*) десь коло 21. мая ц. р. Керовниками угоди являються: В. Бачинський, Федак, Федорців і Пеленський. Становище їх не зовсім певне, бо не можуть предбачити перебігу зїзду з огляду на провінцію, котра ще дальше настроєна антипольсько. Тому дуже обережно підбирають склад зїзду — а навіть забезпечуються на случай неудачі зїзду. Офіційне представництво уряду Петрушевича неангажується і задержує вижидаюче становище, причому революційними фразами хоче приспати широкі маси, немов ніхто не думає про ніяку угоду. Тимчасом В. Бачинський, Федак переводять фактичну угоду. Починають від університету і стараються отримати згоду від польського правительства на удержавлення тайного українського університету, аби тим чином потягнути за собою революційне студентство, яке дуже ворожо відноситься до Польщі: а Федак пропонував урядовцям "Дністра" (укр. т-во обезпечень) аби "Дністер" перевести на етат держави, що булоб дуже корисне для урядовців, бо стали-б державними урядовцями і як такі діставали-б державну платню і краще стояли-б матеріяльно. Но таку пропозицію Федака урядовці відкинули. Крім того беруться за організацію дрібно-буржуазії і сільських кулаків, аби підтягнути базу під свою політику. Головну увагу звертають на організацію українських нафтових брутовців (брутовці — це власники нафтових теренів, котрі самі не експльоатують але дають свої нафтові терени в експльоатацію другим, самі-ж беруть відповідний процент від кількости випродукованої нафти). Трудовики на чолі з Бачинським і Федаком рішучі антирадянці і підуть на давну австрійську тактику, себто: угода з польським урядом, при чому в боротьбі за свої здобутки будуть підпорою то опозиції уряду то знова самого уряду, залежить що більше принесе.

2. Християнсько-суспільна партія.

Лідер її старий австрійський бюрократ Барвінський. Чисельно партія не велика, організацій майже не має, але мається ідейний звязок з кругами висшого державного урядництва і попівства. Ця група виключно рахує на свої високі посади і звязок з високими особами уряду. Веде уперту боротьбу з трудовиками аби випередити їх і угоду з Поляками взяти у свої руки. На селянські і робітничі маси ця група не має ніякого впливу.

3. Міщанська організація.

Ця організація недавно повстала. Орган її "Слово" гуртує переважно українське дрібне купецтво, промисловців, маленьких банковців та ріжних воєнних доробкевичів. Зродилася та організація з конкуренції між українськими торговцями з одної і польськими та жидівськими з другої сторони. Організація ця дуже ворожо настроєна проти польського уряду, який ріжними концесіями підтримує польських купців а їх не то поминає, а старається знищити. Цю групу підтримують всякого рода інтелігенти, що не можуть дістати посад і змушені займатися спекуляцією. Орган "Слово" веде протиугодовий напрямок, побарює трудовиків і прихильним оком дивиться на НЕП на Україні. Поки на Україні новий курс економічної політики вони радо можуть записатися в "українську зменовеховщину". Якоїсь сталої програми та організації немає, плятформа в неї антипольська, горнуться до неї деякі опозиційні елементи з трудової і християнсько-суспільної партії.

4. Українські фашісти.

Так в Галичині охрестили групу Донцова. Донцов смертельний ворог большевиків і непримиримий ворог Польщі. Гуртує коло себе опозиційні елементи всіх націоналістичних партій. Кидає клич "хто не вдоволений, до мене". Крім того в инших партіях має свої ячейки (головно трудовій і радикальній). У радикалів його чоловік Матчак, учасник процесу Федака, пройшов навіть в Управу партії. Ядро Донцівської групи складають переважно військові старшини, які не можуть взятися до громадської праці і думають про поворот давнійших своїх привілеїв. До нього належить й часть КУМА (боєва українська організація, з якої вийшов Федак). Ці люде думають про війну з Польщею і ведуть військову підпольну організацію. Орієнтація їх така: організуватися до повстання з Поляками і піти з ким небудь, коли така нагода трапиться, найбільше надіються на воєний конфлікт большевиків з Польщею. Піти з большевиками проти Польщі, але задержати цілість організації і коли покажеться, що большевики не по їхньому ведуть себе, виступити проти большевиків.

Перед Донцовом має страх трудова партія, бо революційна інтелігенція і військовий активний елемент піде за Донцовом.

5. Радикальна партія.

Старі лідери як Макух, Лев Бачинський і другі не анґажуються до активної політичної праці. Перебувають на провінції і ведуть спокійно адвокатські канцелярії. Вину розвалу дотеперішної політики одноцілого фронту скидають на трудовиків. На верх в радикальній партії випливають молодші сили як Павлів, Стецюк, Сологуб і инші, котрі неприхильні угоді з Поляками і ведуть кампанію проти трудовиків. Пробують відновити свої давні організації. Спираються на давних членів організації поміж середним і богатим селянством. Зараз радикали не проявляють великої живучости. Поодинокі члени з тої партії мають також контакт з закордонними есерівськими групами (Шановал і Грушевський). В партії намічується формальний розкол на правицю і лівицю. Правиця іде за трудовиками і буде тягтись в їх хвості, лівиця під напором селянства, що в масі своїй радянсько настроєна, може стати на радянську плятформу і буде тяготіти до Рад. України. Активна частина партії прихильна радянському устроєві.

6. У.С.Д.П.

На керуючу ролю суспільним рухом вибивається зараз У.С.Д.П. Взятий новий курс твердої орієнтації на Радянську Україну зробив в очах широких працюючих мас ту партію популярною і чи не одинокою виразницею волі широких слоїв галицького населення. Останний партійний зїзд У.С.Д.П. 18. марта ц. р. дав комуністичну марку галицьким есдекам, котрі зразу виросли в очах пролетаріяту галицького міста і села. Праві проводирі, як Лев Ганкевич, Темницький і инші на зїзд не були навіть допущені. Такий переворот в У.С.Д.П. викликав великий шум і нагінку з боку української і польської преси. На шпальтах націоналістичної преси береться що днини в оборот есдеків як комуністів, "запроданців Москви", з всякими иншими епітетами, стосованими буржуазною пресою до большевиків. Львівська поліція теж розглядає їх як большевиків і пристосовує до них всі міри практиковані до комуністів. Но це все якраз підносить есдеків в очах робітничих мас, робить їм популярність і укріплює в масах переконання, що есдеки дійсно перемінилися і стали революційною партією пролетаріяту.

7. Комуністична Партія Східної Галичини.

Організація нелегальна — а як така не може себе так виявити, як цього вимагав би настрій і відношення робітничих мас Галичини до комуністів. Всі симпатії більшости робітництва і бідного селянства по стороні цеї партії. Велику популярність в масах здобула партія через т. зв. "юрівський процес комуністів".

*) Цей звіт про положення в Східній Галичині був виготовлений ще перед зїздом трудовиків у Львові.

ТЕЛЕГРАФІЧНА УГОДА.

Дня 24. мая підписано російсько-польську телеграфну конвенцію (угоду), яка відновляє безпосередні почтово-телеграфічні зносини між Радянськими Републиками і Польщею.

ПРО С. ЧЕРКАСЕНКА, В. ВИННИЧЕНКА ТА ПРО УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ.

Гадаю, що ці пани не будуть у претензії на нищепідписаного, коли він, в інтересі лишень історії, опублікує де-що з їхніх біжучих стосунків з представниками Робітничо-Селянського Уряду України.

Ось факти.

Минулого року Народний Комісаріят Освіти Радянської України організував був в Німеччині друковання підручників для українських шкіл. Гадалося, що цим шляхом українські школярі вже на осінний сезон матимуть де-що з книжок, незалежно від того, що одночасно буде видано і на Україні. З огляду на спішність потреби Нар. Ком. Освіти не міг спеціяльно складати підручників і, напр., для перших читанок було використано читанки п. С. Черкасенка, при чому їх було старанно перетрушено: викинуто елементи клерикалізму, монархізму й сутовласницьких забобонів, додано значну кількість нового матеріялу, що до певної міри надав читанкам радянського характеру. Коли читанка Черкасенка годилася-б на Україні при всіх чисто режімах — від Центральної Ради через гетьманат, директорію і Врангля аж до царату включно (навіть під польською буржуазією на Волині й румунською боярщиною в Бесарабщині), — то читанки Наркомосвіти годяться вже тільки під Радянською Владою і не можуть уживатися під буржуазією. Отже, видання цих читанок Наркомосвітою не порушувало ні авторських, ні видавецьких прав п. Черкасенка, бо ні черкасенківські книжки не могли йти на Україну, ні наркомосвітянські в зону окупації.

Проте, пан Спиридон Черкасенко і В-во "Земля" у Відні, використовуючи юрисдикцію буржуазної німецької держави, наклали арешт на II. читанку Наркомосвіти в ляйпціґській друкарні (I-а встигла вийти з друкарні).

Наклали і мовчать. І не знати, чого-ж їм хочеться, бо на позви не кличуть. Мають собі ласку з боку буржуазного законодавства тягти справу без кінця, не розпочинаючи її. Так минає осінь, зима і тільки аж тепер, не формулюючи своїх вимог перед судом, пан Черкасенко і "Земля" заявили їх в порядкові угоди: "дайте відчепного мені, Черкасенкові, 120,000.000 (сто двадцять міліонів) австрійських корон і мені, "Землі", 300,000.000 корон (разом біля 6000 долярів) і тоді українські школярі матимуть виготовлену для них читанку. Не хочеться назвати цю справу шантажем, та мабуть — треба.

Тепер до В. Винниченка.

В лютому цього року В. Винничено зажадав від представництва Наркомосвіти за кордоном, щоб йому було виплачено гонорара за деякі передруковані Д. В. У. дрібні його твори. Я здивувався, але, як інформацію, переслав вимогу Винниченка Наркомосвіті. Відповідь прийшла того роду, що домагання Винниченка відкинено, як незаконні. Крім того у відповіди стояло:

"Одночасно ми одержали відомости, що ті еміґрантські кола, з якими, між иншим, звязаний Винниченко, вжили заходів до арешту виготовленої для нас читанки. Ми не хотіли-б дивитися на цей факт, як на наслідок звичайної злісности, направленої на Радянську Україну, і тому дивуємося такому вчинкові з боку тих осіб, що так часто проклямують себе в ролі "просвітителів" України".

Але поки ця відповідь прийшла, Винниченко встиг узятися за видання "Нової України", знову в кільканайцятий раз за висмоктування з пучки нових плянів походу на українських робітників і селян. Здавалося, що за таких умов п. Винниченко, хоч кваліфікований, але все ж "соціялістичний" ворог українського трудящого народу, забуде свій намір якось стягти з Радянського Уряду якісь копійки, бувши позбавленим усяких прав. Понад те я міг думати, що Винниченко ще не дійшов до того, щоб хоч трохи співчутливо поставитись до пахучого вчинку Черкасенка і Ко, чому я міг визнати вже й зайвим колоти йому очі натяком Наркомсвіти. Між иншим я так і зробив, згадавши приказку про лежачого. Але події довели, що я помилився. Виявляється, що і в виру "державно-національного" значіння роботи в справі організації "єдиного соціялістичного фронту" проти українських робітників і селян "товариш" Винниченко не забуває й за копійки. Не діждавшись моєї відповіди, він шле "універсал" Повноважному Послові У.С.Р.Р. у Німеччині, де між иншим пише:

"Мне крайне нежелательно обращаться за содействием к германской судебной власти, но если и Ваше отношение к моему письму будет таковим же, как отношение "Украинского Государственного издательства", к моему заявлению, то я буду вынужден этим к неприятним, как для меня, так, думаю, и для Вашого правительства, мерам защиты своего труда и авторских прав".

Тепер спитаємо себе: де-ж ріжниця між Черкасенком і Винниченком? Один — колись "український комуніст" з "Нової Доби" — просто йде в установу буржуазної держави і створює акт інтервенції на подобу Врангля (хоч той воює з дорослими, а цей — з дітьми), а другий, упинаючись та огинаючись ("нежелательно", "неприятно"), теж хоче ступити на ту-ж стежку, дарма, що й досі вважає себе за ватажка "української комуністичної партії". Біда з тими доморобними "комуністами".

На цім можна було-б і закінчити. Але є ще один пункт. Коли пригода з Винниченком є більш гумористичного характеру, то цього не можна сказати про отвертий злочин Черкасенка перед українською культурою. Як не як, а Черкасенко затримав у Німеччині не більше й не менше, як 100.000 книжок. І це як цілком слушно зауважив і Наркомосвіти, дуже характерно для "культурних" вершків української... напівінтелігенції, скажемо ми. На словах вони готові й голову скласти за "рідну неньку", а на ділі тільки думають, як би нагидити її синам, що не схотіли слухатись цих прикащиків русько-франко-польсько-румунсько-німецької і т. д. буржуазії та виперли їх "з повагою" поза свої кордони.

Звичайно, шкода від негідного вчинку п. Черкасенка — велика, але не непоправна. Хоч і як іще довго Черкасенко триматиме в Німеччині нарком-освітянську читанку, а черкасенки з благословення Винниченка саботуватимуть створення масової української школи на Україні, — справа їхня однаково пропаща. Адже того не сховаєш, що большевицький режім на Україні, ледви очунявши від інтервенцій і голоду, тепер з особливою увагою поставився до національного питання на Україні. А большевики — народ упертий, свого завжди діпнуть. Сказали — "українська культура" — і буде вона, буде наперекір усім підступствам згаданої вище української напівінтелігенції: самі зроблять її, витворивши й використавши справжню й масову інтелігенцію з природного жерела культури наших часів — пролетаріяту.

Ев. Касяненко.

ВІЙНА МІЖ ПОПАМИ.

Надходять відомости з богатьох місць Полтавщини про бешкети та бійки, що відбуваються по церквах між попами автокефальної, живої та тихонівської церкви. Недавно в Миргороді, після кількох годин бійки перемогли автокефалісти. Вони захопили церкву, розгромили будинок місцевого попа тихонівця та побили кількох прихильників старої церкви до крови.

НОВИЙ АДМІНІСТРАЦІЙНИЙ ПОДІЛ ПОЛЬЩІ.

Комісія адміністраційної реформи ухвалила богато внесків, що торкаються адміністраційного поділу Польщі. Після цих внесків, між иншим, Любомльський повіт мавби відпасти від Волинського воєвідства і перейти в склад воєвідства Люблинського. Повіти: Сарни і Камень-Коширськ мали-б бути виключені з воєвідства Поліського і прилучені до воєвідства Волинського. До воєвідства Поліського мали-б перейти з воєв. Новгородського повіти: Новгородок, Слонім, Барановичі, Несвіж, Стовпці, часть волостей повіту Воложинського. По думці комісії повисші зміни повинні бути перепроваджені не ранійше, як 1-го січня 1924 р. В основу того поділу комісія взяла ріжні важні причини, з яких для нас має найбільшу вагу слідуюча: признання потреб військових, політичних і економічних. Візьмімо повіт Любомль. Чисто український повіт приділюється до воєвідства, в якім не признається жадної иншої національности, як тільки польську. Судьба Любомля мусіла-б зрівнатися з судьбою Холмщини: ні одної української школи, церкви позамикані, "людек" не український, а "русіньскі" а то просто невиразний польський. Наше Полісся розводнюють кількома повітами зовсім неукраїнськими, щоби остаточно збити з пантелику наших темних поліщуків, зробити з них не то Українців, не то Русинів, не то Білорусів і остаточно зі школи випустити їх Поляками. Ми знаємо, як і для чого між иншим робляться адміністраційні "поділи". Ми бачили такі поділи виборчих округів вже й у нас підчас виборів до Сойму. Все це зміряє лиш до того, щоби обмежувати наші права, або утруднювати нам можливість з них користати. Останний проєктований поділ має на меті не що инше, як збільшити польський "стан посяданя".

ВАЖНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ.

Товариші Фармері!

Західний Окружний Комітет і Укр. Роб. Дім в Едмонтоні рішили вислати до поблизьких місцевостей, де є Фармерські Доми і по місточках Театральний Кружок з представленнями і концертами.

Хто любить штуку і науку, той певно прийде на представлення і концерт Театрального Кружка, щоби хоч раз забути про свої щоденні турботи і при милозвучних мельодіях бодай думкою полинути в свої рідні та милі сторони, де соловейки щебечуть, де в садках пчілки бренять, де потічок журчить, де нас все рідне окружало.

Діточа Школа при Укр. Роб. Домі, котра пишаєсь серед слухачів своєю оркестрою та милими діточими голосочками, буде брати участь в цих концертах.

Слідіть за оголошеннями, а коли появляться оголошення, то в означений день хай кождий з Вас прибуде на це підприємство.

Дітей пускаєсь безплатно, щоби вони мали нагоду побачити і почути своїх маленьких товаришів і товаришок.

З товариським привітом,
Заряд З.О.К. і У.Р.Д.
в Едмонтоні.
(Печатка.)

ПОШУКУЮ Семка Шубалого з села Хлопівки, повіт Гусятин, Галичина. Перебуває десь в Канаді. Пошукує його в важній справі дочка Михайла Федака. Хто знав би його адресу або він сам хай зголоситься до мене на адресу:

W. Fedak
Box 14
(55) Espanola, Ont.

НОВА ЦІННА КНИЖКА!

Ми дістали з Европи дуже цінну книжку для кождого свідомого українського робітника і фармера, написану А. Богдановим, п. н.

Початковий Курс Політичної Економії

(В ПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ)

Є це перша того рода книжка в українській мові. Книжка має 127 сторін дрібного друку в самих питаннях і відповідях. Неодин робітник, що читав вже матеріяли про політичну економію з инших книжок і не міг всего зрозуміти, має тепер спромогу вирівнати незрозуміле, бо в цій книжці є 300 ріжних питань в обсягу політичної економії і довші або коротші відповіди на них.

ЦІНА КНИЖКИ 50 ЦЕНТІВ.

Замовлення і гроші посилайте на адресу:

UKRAINIAN LABOR NEWS
COR. PRITCHARD & McGREGOR STS.,
WINNIPEG, — — MANITOBA, — — CANADA.

НОВА КНИЖКА! -- НОВА КНИЖКА!

Що тільки появилася з друку і продається дуже цінна книжка для кождого робітника і робітниці п. н.

КАРЛ МАРКС
ЙОГО ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ.
Написав Ю. Стеклов.

Книжка вийшла накладом "Космоса" в Берліні, під редакцією Е. Касяненка. Надрукована в малім вигіднім форматі, на книжковім папері і обнимає 110 сторін друку. Поділена на такі розділи: 1. Роки підготовки. — 2. Вироблення нового світогляду. — 3. Революція 1848—49 року. — 4. Період реакції. — 5. Інтернаціонал. — 6. Сприяння соціялістичному рухови в поодиноких краях. — 7. Дещо про особисте Марксове життя. — 8. Значіння Маркса в науці.

Ціна тільки 25 центів.

Замовлення посилайте на адресу:

UKRAINIAN LABOR NEWS
Cor. Pritchard & McGregor Sts. — — Winnipeg, Man.